

UNIWERSYTET
MEDYCZNY
W ŁODZI

WOJEWÓDZKA STACJA
RATOWNICTWA MEDYCZNEGO
W ŁODZI

IX Ogólnopolska Konferencja Medycyny Ratunkowej „Kopernik 2016”

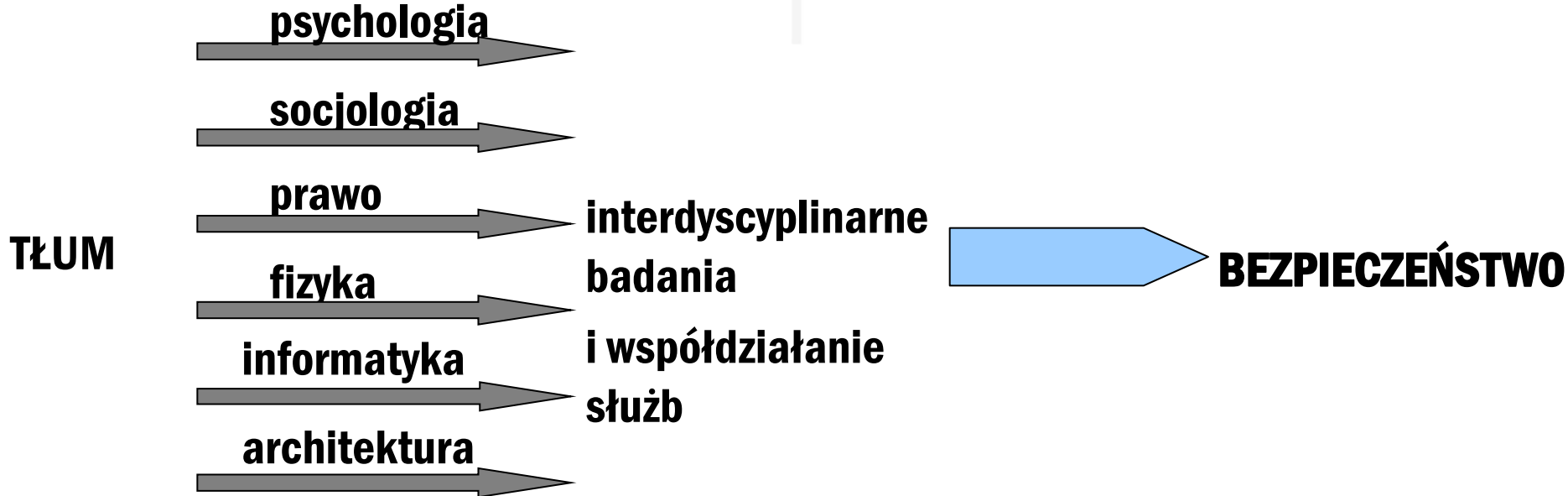
Fenomen paniki i psychologia tłumu.

dr n. med. Paweł Rasmus

Zakład Psychologii Lekarskiej UM w Łodzi
Wojewódzka Stacja Ratownictwa Medycznego w Łodzi

ZJAWISKO PANIKI I KONTROLOWANIE REAKCJI TŁUMU

WPROWADZENIE

Intensywny rozwój cywilizacji i techniki poskutkował zwiększeniem liczby zdarzeń masowych, które stanowią wyzwanie dla wielu nauk

Panika

- **Panika** (w psychologii) jest to nagły i nieoczekiwany wybuch silnego i szybko rozprzestrzeniającego się zbiorowego strachu, wywołanego najczęściej urojonym lub wyolbrzymionym niebezpieczeństwem, powodującego gwałtowną ucieczkę, której towarzyszy zaćmienie świadomości ulegających jej osób.
- **Tłum** (słownik) olbrzymia liczba ludzi zgromadzonych razem, nie mająca wewnętrznej organizacji ani powiązań.

ZJAWISKO PANIKI I KONTROLOWANIE

DEFINIOWANIE TŁUMU

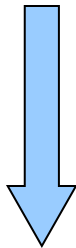

ZJAWISKO PANIKI I KONTROLOWANIE REAKCJI TŁUMU

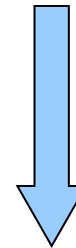

ZJAWISKO PANIKI

zagrożenie realne

zagrożenie urojone

PANIKA - strach, pojawiający się w sposób nagły, w odpowiedzi na bodziec, budzący poczucie zagrożenia życia lub zdrowia jednostki

Jak ludzie zachowują się w panice? (z psychologicznego punktu widzenia)

- Ludzie tracą poczucie czasu,
- Ludzie tracą zdolność samokontroli,
- Ludzie nie reagują na polecenia,
- Ludzie nie reagują na środki perswazji,
- Ludzie zachowują się irracjonalnie.

Jak ludzie zachowują się w panice? (z socjologicznego punktu widzenia)

- Ludzie są podatni na sugestie (zachowują się tak samo jak inni ludzie w panice),
- Są skoncentrowani na tych samych rzeczach i ideach,
- Tłum daje poczucie siły,
- Obawa przed konsekwencjami swych działań jest słaba ryzyko bycia ukaranym jest mniejsze,
- Istnieje „My” zamiast „Ja”,
- Tłum gwarantuje anonimowość i niewinność.

ZJAWISKO PANIKI I KONTROLOWANIE REAKCJI TŁUMU

DEFINIOWANIE TŁUMU

SOCJOLOGIA

tłum przypadkowy

teoria doraźnych norm
etycznych

tłum konwencjonalny

teoria jednostek prowokujących
działania pozaetyczne

PSYCHOLOGIA

tymczasowa „wspólnota
interesów”

wyraziste, emocjonalne
osądy

zwiększona podatność
na sugestie

szybkie
przyjmowanie
wspólnej linii frontu

ZJAWISKO PANIKI I KONTROLOWANIE REAKCJI TŁUMU

JEDNOSTKA W TŁUMIE

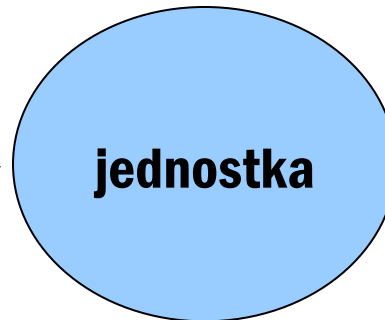
bodźce

procesy

zatlóczenie

deindywidualizacja

**wielość bodźców
oddziałujących
na zmysły**

**rozproszenie
odpowiedzialności**

**zaburzona
proksemika**

**odrzućenie norm
zachowania**

**wrażenie braku
ucieczki**

**poczucie
anonimowości**

Istnieją różne zbiorowe i indywidualne reakcje

- G. Le Bon w swojej książce „Psychologia tłumu” napisał: „człowiek w tłumie nie jest sobą, staje się podobny do tłumu”,
- G.W. Allport uważa że „człowiek w tłumie jest jeszcze bardziej sobą” „Człowiek jest bliższy swojej ukrytej strukturze osobowości”,
- Nie istnieje kontrola społeczna,
- Odpowiedzialność jest podzielona pomiędzy ludzi w tłumie,
- Ludzie w około zachowują się tak samo.

Istnieją różne zbiorowe i indywidualne reakcje

- Za każdym razem kiedy ludzie manifestują nienawiść istnieje wysokie prawdopodobieństwo dopuszczenia się linczu albo groźnych demonstracji.
- Jeśli tłum jest zadowolony i podekscytowany rośnie prawdopodobieństwo ulicznej zabawy i uroczystych obchodów.

- Istotnym rozwiązaniem proponowanym w ramach rozważania możliwości kontroli sytuacji związanych z tłumem jest model FIST, zaproponowany przez Johna Fruina, badacza zjawiska crowdingu. Na podstawie obserwacji katastrof z udziałem tłumu, powstał skrót, obejmujący najistotniejsze czynniki związane z kontrolowaniem reakcji tłumu, którego kolejne słowa stanowią rozwinięcie akronimu FIST.

- Force (*ang. siła*)
- Information (*ang. informacja*)
- Space (*ang. przestrzeń*)
- Time (*ang. czas*)

- **Force (*ang. siła*)**. Z obliczeń prowadzonych w ramach badań z zakresu nauk ścisłych wynika, że siła, z jaką tłum pieszych potrafi oddziaływać na otoczenie to około 4500 N, czyli wystarczająco dużo, by zdeformować metalową barierkę, albo zburzyć ceglaną ścianę. Należy pamiętać, że z taką siłą tłum oddziałuje także na ludzkie ciało przyparte do muru. Śmiercionośny potencjał poruszającego się tłumy może zostać zminimalizowany przy odpowiednim zaplanowaniu terenu lub budynku.

- **Information (*ang. informacja*).**

Kluczową kwestią jest przebieg informacji międzyinstytucjami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo, a tłumem. Ważna jest zarówno treść komunikatów, jak i sposób, w jaki są przekazywane. Do tłumy należy mówić stanowczo, powoli i wyraźnie. Szczególnie istotne jest, by przedstawiciele służb porządkowych zachowali spokój – panika wśród funkcjonariuszy wzmacnia niepokój uczestników tłumy, czasem także stanowi główną przyczynę wystąpienia paniki.

Komunikaty muszą być jasne i krótkie, ponieważ, jak wspomniano wyżej, możliwości poznawcze tłumy są znacznie mniejsze, niż jednostki w sytuacji braku stresu. Istotne jest również zwrócenie uwagi na ton, jakim wydaje się komunikaty w tłumie. Osoba odpowiedzialna za werbalne przekazywanie informacji musi zachować spokój i bezwzględnie nie okazywać w swoich komunikatach jakichkolwiek znamion strachu czy niepewności.

- **Space (ang. przestrzeń).** Oddziaływanie na tłum poprzez ergonomiczne podzielenie terenu na strefy przynależące do poszczególnych wyjść ewakuacyjnych pozwala zapobiec kolizji osób tworzących tłum i poruszających się w przeciwnych kierunkach. Eliminuje także chaotyczne poszukiwanie drogi ucieczki, które stanowi najbardziej traumatogenny element fenomenu paniki w tłumie.

- **Time (*ang. czas*)**. Dzięki kontroli i wiedzy o przyroście liczebności tłumu w czasie, łatwiej jest planować potencjalny przebieg wydarzeń. Modyfikacje, takie jak stopniowe wpuszczanie i wypuszczanie tłumu z danego budynku lub terenu zapobiegają tworzeniu się zatorów, opóźniających ruch, a tym samym wzmagających panikę w tłumie. Istotnym czynnikiem jest także rozplanowanie czasu nadawania komunikatów oraz maksymalne skrócenie czasu, w którym informacje przepływają od personelu do tłumu.

pawel.rasmus@umed.lodz.pl

pawel.rasmus@wsrm.lodz.pl

www.pawelrasmus.pl